

Guía Docente				
Datos Identificativos				2024/25
Asignatura (*)	Introdución á lingua de signos española	Código	652G04041	
Titulación				
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Cuarto	Optativa	4.5
Idioma	CastelánGalego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Psicoloxía			
Coordinación	Bao Fente, María Concepción	Correo electrónico	maria.bao@udc.es	
Profesorado	Bao Fente, María Concepción	Correo electrónico	maria.bao@udc.es	
Web				
Descrición xeral	<p>A materia introduce un coñecemento básico na variedade estándar das linguas de signos españolas (LSE), tanto a nivel teórico como práctico. De acordo o Marco Común Europeo de Referencia (MCER), o nivel mínimo de competencia adquirido na LSE tras superar esta asignatura é equivalente a un A1.1. En todo caso, os contidos teóricos e prácticos propostos orientáanse á practica profesional polo que, de non existir un coñecemento previo da LSE, a asistencia ás sesións interactivas resulta fundamental para a superación da materia.</p> <p>As sesións expositivas presentaránse en galego ou castelán, mentres que as sesións interactivas desenvolveránse en LSE para facilitar un primeiro contacto con esta lingua.</p>			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Iniciar a expresión, comprensión e interacción na variedade estándar da lingua de signos en Galicia.			C2
Apreciar as distintas manifestacións da diversidade lingüística e cultural		B3	
Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo, que lle permita asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.		B2 B4	C7
Coñecer e integrar os fundamentos psicolóxicos, lingüísticos, educativos e metodolóxicos da Logopedia.	A2 A3 A4 A5		
Coñecer, aplicar e valorar criticamente as técnicas pedagóxicas, así como os recursos metodolóxicos e didácticos para o ensino da linguaxe.	A23		
Coñecer a actuación profesional e os entornos onde se desenvolve a práctica, para adquirir os recursos personais para a intervención en cada caso.	A30 A31		
Adquirir un coñecemento práctico para a avaliación logopédica, concretamente para realizar a avaliación das alteracións da linguaxe nos trastornos específicos do desenvolvemento, nos trastornos da comunicación ou nos asociados a déficits auditivos ou visuais.	A6 A7 A10 A26		
Adquirir un coñecemento práctico en intervención logopédica: coñecer como intervir nos trastornos específicos do desenvolvemento da linguaxe ou da comunicación asociados a déficits auditivos ou visuais.	A14 A17 A28		
Coñecer e implementar as axudas técnicas á comunicación. Adquirir a formación práctica para o traballo individual, grupal, cooperativo e de mediación con facilitador.	A20 A29		

Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.	A32	B13	C3
Comunicarse de maneira efectiva nun contorno de traballo. Traballar en equipo		B12 B14 B23 B24	
Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común			C4 C6

Contidos	
Temas	Subtemas
1. Aspectos sociolingüísticos das linguas de signos: a lingua de signos española (LSE)	1.1. Linguas naturais 1.2. Linguas minoritarias e minorizadas 1.3. Linguas ágrafas 1.4. As comunidades de signantes: a comunidade xorda e xordocega 1.5. A normalización lingüística da LSE: a Ley 27/2007.
2. Aspectos gramaticais das linguas de signos: particularidades da LSE	2.1. A fonoloxía: parámetros formativos 2.2. O uso do espacio sígnico 2.3. Compoñentes non manuais (CNM) 2.4. Os clasificadores e a cuantificación 2.5. A orde de constituíntes
3. A expresión en LSE	3.1. Presentámonos: dar información persoal e familiar 3.2. As miñas rutinas: empregar léxico cotiá en LSE para expresar accións habituais do eido universitario e profesional 3.3. Os meus gustos e preferencias: formular peticións e desexos relacionados có ámbito de actuación
4. A comprensión en LSE	3.1. Presentámonos: comprender información persoal e familiar 3.2. As nosas rutinas: recoñecer léxico cotiá en LSE para comprender accións habituais do eido universitario e profesional 3.3. Os nosos gustos e preferencias: responder axeitadamente a peticións e desexos relacionados có ámbito de actuación
5. A interacción en LSE	3.1. Presentámonos: dialogar sobre información persoal e familiar 3.2. As nosas rutinas: conversar sobre accións habituais do eido universitario e profesional 3.3. Os nosos gustos e preferencias: intercambiar información persoal e profesional relacionada có ámbito de actuación
6. As linguas de signos no ensino da poboación infantil con xordeira	6.1. Privación lingüística, semilingüismo e xordeira 6.2. Beneficios da adquisición temperá como L1/L2 6.3. Linguas de signos e prótesis auditivas 6.4. Linguas de signos e sistemas alternativos/complementarios a comunicación (SAAC) 6.5. Sistemas de escritura das LS: signoescritura e SEA (LSE)

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Aprendizaxe colaborativa	B12 B14 B23 B24 C2	10	20	30

Prácticas a través de TIC	A32 B12 B13 B14 B23 C2 C3	10	20	30
Eventos científicos e/ou divulgativos	A2 A3 A6 A23 A30 C7	2	4	6
Portafolios do alumno	A26 A28 A29 A31 B2 B3 B4 C4 C6 C7	0	16	16
Análise de fontes documentais	A2 A3 A4 A5 A6 A7 A10 A14 A17 A20 A23 A30 C3	7	21	28
Atención personalizada		2.5	0	2.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Aprendizaxe colaborativa	O ensino e aprendizaxe da LSE desenvolverase nas sesións interactivas a partir do traballo en grupo e da interacción en LSE tanto cos compañeiros como coa docente responsable da materia. Proporáanse diferentes tarefas e actividades desde un enfoque principalmente comunicativo (contextos de uso, dramatizacións, diálogos, xogos de rol, etc.) para poñer en práctica os contidos funcionais programados: dar ou pedir información persoal ou profesional, expresar estados de ánimos e preferencias.
Prácticas a través de TIC	A través das TIC realizaránse diferentes tarefas e actividades para facilitar o ensino, aprendizaxe e avaliación dos contidos programados, tanto a nivel teórico como práctico: cuestionarios, vídeos e xogos interactivos.
Eventos científicos e/ou divulgativos	Na medida do posible, facilitarase a participación do alumnado en eventos científicos ou divulgativos sobre este eido de coñecemento. De non ser posible a asistencia, ben en persoa ou de xeito virtual, facilitarase o acceso as grabacións dispoñibles de eventos similares organizados desde outras institucións académicas.
Portafolios do alumno	A elaboración dunha carpeta ou dossier individualizado debidamente organizado e estruturado facilita a reflexión sobre o proceso formativo, ademais de servir como rexistro dos contidos traballados. A través do seu portafolio o alumnado realizará unha autoavaliación do proceso formativo polo que incorporará os materiais que considere oportunos entre todos os produtos finais das tarefas e actividades realizadas: prácticas, lecturas, revisións, etc. Entre o material seleccionado poderá incorporar os comentarios ou avaliacións oportunas realizadas por parte do profesorado ou compañeiros.
Análise de fontes documentais	As sesións expositivas desenvolveranse a partir da análise tanto de lecturas como de fontes documentais que complementan os contidos tratados.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Aprendizaxe colaborativa	A atención personalizada estará directamente relacionada có ritmo de aprendizaxe de cada aprendiz con respecto o grupo-clase.
Prácticas a través de TIC	A expresión, comprensión e interacción nas linguas de sinais realízanse por medio dunha canle visoxestual polo que require dunhas habilidades comunicativas e lingüísticas que precisan ser consideradas: destrezas manuais, memoria espacial e visual, expresión facial e corporal, etc.
Portafolios do alumno	Por iso, a atención personalizada dependerá fundamentalmente da autoavaliación que debe realizar cada aprendiz a partir das tarefas, actividades e recursos propostos para o ensino, aprendizaxe e avaliación da LSE. A atención personalizada ás necesidades específicas de aprendizaxe de cada estudante desenvolverase preferentemente nas sesións de tutoría.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación

Prácticas a través de TIC	A32 B12 B13 B14 B23 C2 C3	As tarefas e actividades propostas permitirán a avaliación continua dos progresos de cada aprendiz na consecución tanto dos contidos teóricos como prácticos programados. Concretamente, no que respecta aos contidos traballados nas sesións interactivas, o alumnado debe realizar prácticas diferenciadas de acordo ás tres destrezas traballadas: expresión, comprensión e interacción. As destrezas de expresión e comprensión serán avaliadas cun 20%, respectivamente, e a de interacción cun 15%. A entrega en prazo e forma oportunas de todas as prácticas suporá un 5% da cualificación total da materia.	60
Portafolios do alumno	A26 A28 A29 A31 B2 B3 B4 C4 C6 C7	A carpeta ou dossier individualizado do alumnado servirá como mostra ou evidencia das aprendizaxes acadadas na materia. De acordo as indicacións efectuadas na rúbrica de avaliación que será entregada ao inicio da materia, o portafolio que realizará cada aprendiz facilitará a avaliación continua do proceso de ensino e aprendizaxe, é dicir, que permitirá tanto a autoavaliación por parte do alumnado como a avaliación formativa por parte do profesorado. O feito de ter que presentar o portafolio ao remate da materia non implica, polo tanto, que a súa finalidade se limite a avaliación sumativa ou final (mín.35%).	25
Análise de fontes documentais	A2 A3 A4 A5 A6 A7 A10 A14 A17 A20 A23 A30 C3	A revisión e análise das lecturas e fontes documentais propostas como introdución ou complemento ás sesións expositivas avaliaranse a través das reflexións e evidencias presentadas no portafolio do alumnado. De ser o caso, a entrega en prazo e forma oportunas de todos os comentarios, informes, actividades, etc. que se realicen sobre as fontes documentais suporá un 5% da cualificación total da materia.	15

Observacións avaliación

OBSERVACIÓNS RELEVANTES:

- Primeira oportunidade: Para superar a materia debe obterse unha cualificación positiva en cada unha das metodoloxías propostas, polo que é necesario obter unha puntuación do 50% en cada unha das partes obxecto de avaliación.

a) Prácticas a través do TIC (mín. 30%). Do mesmo xeito é preciso obter unha cualificación mínima do 50% en cada unha das destrezas comunicativas: puntuación mínima do 10% en expresión e comprensión de LSE, respectivamente, e do 7.5% na interacción en LSE.

b) Portafolio (mín. 15%)

c) Poderá optar a avaliación continua na primeira convocatoria, sen necesidade de presentarse a proba oficial, o alumnado que supere as prácticas individuais e teña unha asistencia/participación nas actividades lectivas igual ou superior ao 85%

d) O alumnado con dispensa académica realizará todo o traballo dun xeito individual pero serán as mesmas tarefas e actividades planificadas a través das prácticas TIC.

- Segunda oportunidade: A convocatoria de xullo estará sometida aos mesmos criterios que a convocatoria da primeira oportunidade (xaneiro)

- Oportunidade adiantada: Os criterios, actividades de avaliación e o seu peso na avaliación global serán os establecidos como obrigatorios no resto de convocatorias: entrega das prácticas a través das TIC (60%) e dun portafolio no que se evidencie a análise realizada das fontes individuais (40%).

ESPECIFICACIÓNS ADICIONAIS:

1. Todos os aspectos relacionados con ?dispensa académica?, ?dedicación ao estudo?, ?permanencia? e ?fraude académica? rexeranse de acordo coa normativa académica vixente da UDC.

2. A data límite de entrega das tarefas e actividades propostas tanto para as prácticas a través do TIC como para a análise das fontes documentais será o último día lectivo (1C para a convocatoria común e 2C para a extraordinaria). É obrigatorio entregalas todas e a súa cualificación será proporcional á data de entrega. Na convocatoria adiantada o prazo será unha semana antes da data establecida oficialmente.

3. A data límite de entrega do portafolio será a data oficial do exame, tanto nas convocatorias comúns como extraordinarias.

4. Segundo recóllese nas distintas normativas de aplicación para a docencia universitaria nesta materia incorporase a perspectiva de xénero. Entre outras medidas, usarase linguaxe non sexista, utilizarase bibliografía de autores/as de ambos os sexos e propiciárase a intervención en clase de alumnos e alumnas. Traballarase para identificar e modificar prexuízos e actitudes sexistas e influirase na contorna para modificarlos e fomentar valores de respecto e igualdade. No caso de detectar situacións de discriminación por razón de xénero, proporanse accións e medidas para corrixilas.

Fontes de información

Bibliografía básica

- Báez Montero, Inmaculada C. (coord.), Cabeza Pereiro, Carmen, Eijo Santos, Francisco y Fernández Son (2008). Defiéndete en LSE. Madrid: Grupo Anaya
- Báez Montero, Inmaculada C. y Otero Doval, Herminda (eds.) (2015). Buscando respuestas en LSE. Lugo: Axac. col. EnSeñas, vol 1.
- Bao Fente, María C. y Báez Montero, Inmaculada C. (2020). Mi Primer Portfolio. Guía didáctica (versión multimodal).. Madrid: MECD - Secretaría General Técnica, Subdirección General de Documentación y Publicaciones.
- Council of Europe (2021). Volumen complementario del arco Común Europeo de Referencia para las Lenguas: aprendizaje, enseñanza, evaluación. Instituto Cervantes para la traducción en español
- Fundación CNSE (2012). Signar A1: Material para la enseñanza y aprendizaje de la lengua de signos española adaptado al MCER. Madrid: Fundación CNSE
- Herrero Blanco, Ángel (2009). Gramática didáctica de la lengua de signos española (LSE). Madrid: Fundación CNSE y Ediciones SM.
- Martínez Sánchez, Francisco et al. (2000). Apuntes de lingüística de la lengua de signos española. Madrid. CNSE
- Minguet Soto, Amparo. (coord.) (2001). Signolingüística. Introducción a la lingüística de la L.S.E. Valencia. Fundación FESORD, C.V
- Gutiérrez Sigut, Eva y Carreiras Valiño, Manuel (2009). El papel de los parámetros fonológicos en el procesamiento de los signos de la lengua de signos española. Madrid. Fundación CNSE
- Herrero Blanco, Ángel (2009): Gramática didáctica de la lengua de signos española (LSE). Madrid: Fundación CNSE y Ediciones SM.
- Laborit, Enmanuelle (2003). El grito de la gaviota (5ªed.). Barcelona: Seix Barral.
- Ley 27/2007, de 23 de octubre, por la que se reconocen las lenguas de signos españolas y se regulan los medios de apoyo a la comunicación oral de las personas sordas, con discapacidad auditiva y sordociegas. BOE nº 355. Miércoles, 24 de octubre de 2007.
- Martínez Sánchez, Francisco et al. (2000). Apuntes de lingüística de la lengua de signos española. Madrid. CNSE.
- Minguet Soto, Amparo. (coord.) (2001): Signolingüística. Introducción a la lingüística de la L.S.E. Valencia. Fundación FESORD, C.V
- Moriyón Mojica, Carlos; Ruiz Méndez, Carlos José Y González Martínez, Noemí (2004). La negación en la Lengua de Signos Española. Madrid: Fundación CNSE
- Sacks, Oliver (1996). Veo una voz. Viaje al mundo de los sordos (3ªed.). Madrid: Anaya & Mario Muchnick.
- Schaller, Susan (1993). Un hombre sin palabras. Madrid: Anaya & Mario Muchnick.

Bibliografía complementaria	<p>- COSTELLO, Brendan, Javier FERNÁNDEZ, Saúl VILLAMERIEL, y Marta MOSELLA (2012) (2012). Una lengua sin nativos: consecuencias para la normalización?. En CNSE y Fundación CNSE (eds.). Estudios sobre la lengua de signos española. Madrid: UNED y CNSE</p> <p>- Fernández Soneira, Ana (2004). La cantidad a manos llenas. Madrid. CNSE</p> <p>- Gutiérrez Sigut, Eva y Carreiras Valiño, Manuel (2009) (2009). El papel de los parámetros fonológicos en el procesamiento de los signos de la lengua de signos española.. Madrid: CNSE</p> <p>- Laborit, Enmanuelle (2003). El grito de la gaviota (5ªed.). Barcelona: Seix Barral.</p> <p>- LIÑARES BARBEITO, Luis (2003). Apuntes para una sociología de la comunidad sorda?. En Revista Educación y Bibliotecas. Revista Educación y Bibliotecas. Dossier bibliotecas públicas y comunidad sorda, 138, pp. 49-61</p> <p>- MINEIRO, Ana, María V. NUNES, Mara MOITA, Sonia SILVA y Alexandre CASTROCALDAS (2014). Bilingualism and Bimodal Bilingualism in Deaf People: A neurolinguistic approach?. En M. Marschark, G. Tang y H. Knoors (eds.). Bilingualism and bilingual deaf education. New York: Oxford University Press, pp. 187-210.</p> <p>- MORALES LÓPEZ, Esperanza. (2019). Bilingüismo intermodal (lengua de signos / lengua oral). En E. Morales López y M. J. Jarque (eds.), Aspectos lingüísticos y de adquisición de las lenguas de signos. Revista de Estudios de Lenguas de Signos REVLES (1), 40- 265</p> <p>- MORENO CABRERA, Juan Carlos (2013). ¿Cómo realizan las lenguas señadas la facultad del lenguaje??. En J.C. Moreno. Cuestiones clave de la Lingüística.. Madrid: Síntesis, pp. 127-160</p> <p>- Moriyón Mojica, Carlos; Ruiz Méndez, Carlos José Y González Martínez, Noemí (2004). La negación en la Lengua de Signos Española.. Madrid. CNSE</p> <p>- Sacks, Oliver (1996). Veo una voz. Viaje al mundo de los sordos (3ªed.). Madrid: Anaya & Mario Muchnick.</p> <p>- SWANWICK, Ruth (2016). Deaf children's bimodal bilingualism and education. Language Teaching, 49 (01), pp. 1-34</p> <p>BÁEZ MONTERO, Inmaculada C. (2015). ¿De cuántos signantes estamos hablando??. En E-AESLA, 1. http://cvc.cervantes.es/lengua/eaesla/pdf/01/48.pdf; COSTELLO, Brendan, Javier FERNÁNDEZ, Saúl VILLAMERIEL, y Marta MOSELLA (2012). ¿Una lengua sin nativos: consecuencias para la normalización?. En CNSE y Fundación CNSE (eds.). Estudios sobre la lengua de signos española. Las lenguas visogestuales, lenguas naturales para todos 477 Hacia la normalización de un derecho lingüístico y cultural (Actas del III Congreso Nacional de Lengua de Signos Española). Madrid: UNED, pp. 371- 399.LIÑARES BARBEITO, Luis (2003). ¿Apuntes para una sociología de la comunidad sorda?. En Revista Educación y Bibliotecas. Dossier bibliotecas públicas y comunidad sorda, 138, pp. 49-61. http://bit.ly/2iM1oUG; [Consulta: enero 2014]. MINEIRO, Ana, María V. NUNES, Mara MOITA, Sonia SILVA y Alexandre CASTROCALDAS (2014b). ¿Bilingualism and Bimodal Bilingualism in Deaf People: A neurolinguistic approach?. En M. Marschark, G. Tang y H. Knoors (eds.). Bilingualism and bilingual deaf education. New York: Oxford University Press, pp. 187-210.MORALES LÓPEZ, Esperanza. (2019): Bilingüismo intermodal (lengua de signos / lengua oral). En E. Morales López y M. J. Jarque (eds.), Aspectos lingüísticos y de adquisición de las lenguas de signos. Revista de Estudios de Lenguas de Signos REVLES (1), 40- 265.MORENO CABRERA, Juan Carlos (2013). ¿¿Cómo realizan las lenguas señadas la facultad del lenguaje??. En J.C. Moreno. Cuestiones clave de la Lingüística. Madrid: Síntesis, pp. 127-160SALAZAR GARCÍA, Ventura (2010). ¿Rasgos de diseño del lenguaje y lingüística de las lenguas de signos: retos y alternativas?. En M. Querol (ed.) (2010). El futuro de las Humanidades. II volumen de artículos en homenaje al profesor D. Ángel López García. Valencia: Servei de Publicacions de la Universitat de València. pp. 198-213. SWANWICK, Ruth (2016). ¿Deaf children's bimodal bilingualism and education?. En Language Teaching, 49 (01), pp. 1-34. DOI: 10.1017/S0261444815000348>.</p>
------------------------------------	--

Recomendacións

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

Non é preciso ter coñecementos previos da lingua de signos española (LSE). Dado o carácter práctico da materia, é aconsellable a asistencia e participación nas sesións interactivas. Os contidos e actividades serán accesibles para todo o alumnado. No caso do alumnado con diversidade funcional ou NEAE facilitarase a adquisición das competencias da materia dun xeito inclusivo, de acordo as recomendacións e axustes razoables propostos pola Unidade de Atención á Diversidade (ADI).

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías